

Uz sākumlapu>Tiesību akti un judikatūra>Valsts tiesību akti

Valsts tiesību akti

Beļģija

Šajā iedaļā ir sniegts pārskats par dažādiem tiesību avotiem Beļģijā.

1. Kādos juridiskajos instrumentos vai "tiesību avotos" ir noteiktas tiesību normas?

Tiesiskais regulējums ir rakstītu vai nerakstītu saistošu tiesību normu kopums, kas sabiedrībā reglamentē attiecības starp iedzīvotājiem un iestādēm, kā arī starp pašiem iedzīvotājiem, un kas reglamentē arī publisko pārvaldi.

Nošķir **formālos tiesību avotus** un **materiālos tiesību avotus**. Atšķirībā no formālajiem tiesību avotiem materiālajos avotos nav ietvertas tiesību normas striktā nozīmē. Tie pamatā ietver labas ticības, līdztiesības un saprātīgas rīcības principus.

Pastāv piecas formālo tiesību avotu kategorijas. Trim no šīm kategorijām ir juridiski saistošs raksturs: **normatīvajiem aktiem, paražu tiesībām un vispārējiem tiesību principiem**. Divas atlikušās kategorijas nav juridiski saistošas, tomēr "pārliecinošas": **judikatūra un doktrīna**.

Sīkāks normatīvo aktu apskats ir šī izklāsta 3.-5. punktā. Jēdziens "normatīvie akti" apzīmē valsts iestādes pieņemtas rakstveida tiesību normas. Paražu tiesības pēc definīcijas ir balstītas uz vienprātību un reglamentē iedzīvotāju paražas un tikumus kopumā, kā arī noteiktu profesionālo jomu darbību.

Vispārējie tiesību principi pauž augstākās vērtības, ko sabiedrība vēlas ievērot, piemēram, līdztiesību, pieņemto tiesību normu un pasākumu samērīgumu un iestāžu pienākumu ievērot tiesisko regulējumu. Vairāki no šiem principiem ir nostiprināti t.s. juridiskajās maksimās, piemēram, «*non bis in idem*»

krimināltiesību jomā vai «*lex posterior derogat legi priori*».

Judikatūra un doktrīna ir "pārliecinoši" tiesību avoti. Judikatūru veido tiesu pieņemto nolēmumu kopums. Nolēmums ir saistošs tikai attiecīgās lietas pusēm.

Beļģijā nepastāv precedenta sistēma. No tiesu nolēmumiem vispārsaistoši ir tikai Konstitucionālās tiesas nolēmumi. Citas augstākā līmeņa tiesas ir Valsts Padome (*Conseil d'État*), kas ir augstākās instances administratīvā tiesa, un Kasācijas tiesa (*Cour de cassation*), kas ir augstākās instances tiesa attiecībā uz vispārējām tiesībām.

Vēl viens tiesību avots, kas jāņem vērā, ir **starptautiskās tiesības**, ko jo īpaši veido Eiropas Savienības līgums, Savienības regulas un direktīvas un Eiropas Cilvēktiesību konvencija. Turklāt pastāv arī virkne konvenciju, kuras ir pieņemtas starptautisku organizāciju, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas un Eiropas Padomes, darbības ietvaros (daudzpusējās konvencijas) vai noslēgtas starp Beļģiju un kādu citu valsti (divpusējās konvencijas). Pēdējās desmitgadēs šis tiesību avots ir kļuvis ļoti svarīgs, un tā nozīme aizvien pieaug. Daudzas šajos aktos ietvertas tiesību normas tieši ietekmē mūsu ikdienas dzīvi.

Beļģijas normatīvo aktu **vietnes** *Législation belge* (franču valodā) vai *Belgische Wetgeving* (nīderlandiešu valodā) sniedz pieeju datubāzei, kurā ietverti **konsolidēti Beļģijas normatīvie akti**. Ar meklēšanas un indeksēšanas programmas palīdzību jūs varat meklēt visus normatīvos dokumentus, kuri joprojām ir spēkā un ir publicēti Beļģijas oficiālajā laikrakstā (*Moniteur belge*) **kopš 1830. gada**. Tomēr tas pagaidām vēl neattiecas uz pilnīgi visiem administratīvajiem un nodokļu jomas normatīvajiem dokumentiem, kas publicēti **līdz 1994. gadam**.

2. Kāds ir vispārējo tiesību principu, paražu tiesību un judikatūras juridiskais statuss?

Skatīt **1. jautājumu**.

3. Kāda ir šo dažādo juridisko instrumentu hierarhija?

Beļģijas iedzīvotājiem ir jāievēro vairākas tiesību normu kategorijas: Beļģijas federālo iestāžu, kā arī zemāka līmeņa (piemēram, provinču un komūnu) iestāžu pieņemtās tiesību normas (1). Beļģija turklāt ir vairāku starptautisku un pārvalstisku organizāciju, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas, Eiropas Savienības, Eiropas Padomes un NATO, dalībvalsts. Beļģijas iedzīvotājiem un iestādēm piemēro arī šo organizāciju normas.

Tā kā ne visām likumdošanas iestādēm ir strikti noteikta kompetences joma un dažādām normatīvo aktu kategorijām nav vienāds statuss, iespējamās tiesību normu kolīzijas. Tāpēc pastāv tiesību normu hierarhija, kurā zemāka līmeņa tiesību normām vienmēr ir jāatbilst augstāka līmeņa tiesību normām.

Beļģijas iekšējās tiesībās visaugstākais spēks ir **Konstitūcijas** normām. Konstitūcijā reglamentēta varas dalīšana un veids, kā tā tiek īstenota. Turklāt Konstitūcijā ir izklāstītas Beļģijas sabiedrības pamatvērtības un pilsoņu pamattiesības. Kasācijas tiesa 1971. gada 27. maijā pieņemtā nolēmumā apstiprināja visu starptautisko un pārvalstisko tiesību normu pārākumu pār visām iekšējo tiesību normām, tostarp Konstitūcijas normām. Ja pastāv kolīzija starp Eiropas Savienības regulu un Beļģijas Konstitūciju, pārāka ir regula.

Saskaņā ar Konstitūciju pastāv šādi normatīvie akti:

īpašie likumi (*lois spéciales*) (likumi, kurus pieņem ar īpašu vairākumu un kuros nosaka kompetences sadalījumu un publiskās pārvaldes iestāžu darbībai būtiskus noteikumus);

likumi (*lois*), dekrēti (*décrets*) un rīkojumi (*ordonnances*);

karaļa lēmumi (*arrêtés royaux*) un valdības lēmumi (*arrêtés de gouvernement*), ar kuriem īsteno likumus vai dekrētus;

ministru rīkojumi (*arrêtés ministériels*).

4. Kādā kārtībā valsts teritorijā stājas spēkā pārvalstiskos instrumentos ietvertās normas?

Eiropas Savienības regulas ir tieši piemērojamas. Beļģijas likumdošanas iestādes nav tieši iesaistītas to piemērošanā. To iesaistīšanās tomēr ir nepieciešama, lai Beļģijā apstiprinātu un ratificētu starptautiskos līgumus. Noteiktās jomās tie ir jāapstiprina un jāratificē visām Beļģijas likumdošanas iestādēm, un šajā nolūkā var būt nepieciešamas garas un sarežģītas procedūras. Beļģijas likumdošanas iestādes piedalās arī Eiropas Savienības direktīvu piemērošanā, jo tās nepieciešams transponēt valsts tiesību sistēmā.

5. Kādām iestādēm ir likumdošanas pilnvaras?

Beļģijas federālo valsti veido trīs savstarpēji nodalītas **konstitucionālās varas**: likumdošanas vara, izpildvara un tiesu vara. Likumdošanas vara izstrādā normatīvos aktus, izpildvara tos īsteno, un tiesu vara atrisina strīdus, kas radušies normatīvo aktu piemērošanā.

Federālā likumdošanas vara

Federālās likumdošanas iniciatīvas tiesības ir vienam vai vairākiem Pārstāvju palātas (*Chambre des représentants*) locekļiem, vienam vai vairākiem Senāta (*Sénat*) locekļiem vai karalim (praksē tas nozīmē - ministriem vai valsts sekretāriem). Šie ir trīs likumdošanas varas nesēji Beļģijā.

Normatīvos aktus pieņem, pamatojoties uz normatīvā akta priekšlikumu, ko iesniedz Senāta vai Pārstāvju palātas loceklis, vai uz normatīvā akta projektu, ko iesniedz karalis (normatīvo aktu projektus ar karaļa pilnvarojumu iesniedz attiecīgie ministri). Normatīvo aktu projektiem un priekšlikumiem ir vienāda nozīme.

Federālo tiesību aktu piemērošanas normas izstrādā izpildvara, ko vada karalis. Šīs pilnvaras var deleģēt ministram, un tas nosaka atšķirību starp karaļa lēmumiem un ministru lēmumiem.

Kopienas, reģioni, provinces un komūnas

Beļģija ir **federāla valsts**, kuru veido kopienas un reģioni. Tie savukārt ir tiesību sistēmas pamats tās kompetences robežās, kas tiem piešķirta ar Konstitūciju un noteiktiem īpašiem likumiem.

Kopienų kompetencē ir kultūras un izglītības jautājumi, bet reģionu kompetencē - ekonomikas politika un vides aizsardzība. Lai īstenotu minētās pilnvaras, katrai kopienai un katram reģionam ir savs parlaments. Līdz ar to **kopienas un reģioni var izstrādāt normatīvos aktus**, proti, **dekrētus** (Briseles reģionā - rīkojumus). To valdības kopā ar parlamenta locekļiem veido likumdošanas varu Eiropas Savienības, reģionālā vai kopienu līmenī (likumdošanas iniciatīva). Valdībām turklāt jāuzrauga pieņemto dekrētu vai rīkojumu izpilde.

Beļģijas teritorijā ir tālāk iedalīta **provincēs** un **komūnās**. Šajā līmenī to padomes izdod **noteikumus** un **rīkojumus** tādās savas kompetences jomās kā sabiedrības drošība, atkritumu savākšana, kultūra un izglītība provinces un komūnas mērogā. Provincēs kolēģija un komūnas kolēģija izpilda šos dažādos noteikumus (kā arī savas kompetences ietvaros – augstākas normas, piemēram, likumus, dekrētus, rīkojumus un lēmumus).

Tādējādi šajos līmeņos tiek īstenotas divas no trim varām: likumdošanas vara, ko īsteno kopienu un reģionu parlamenti, provinces padome un komūnas padome, un izpildvara, ko īsteno kopienu un reģionu valdības, provinces kolēģija un komūnas kolēģija. Šajā līmenī netiek īstenota tiesu vara. Tiesu organizācija ir ekskluzīvā federālā kompetencē.

6. Kāds ir likumdošanas process?

Skatīt [5. jautājumu](#).

Federālā līmenī par **normatīvo aktu projektiem vai priekšlikumiem** pēc tam, kad tos izskatījusi Valsts padome, **balso** Pārstāvju palāta vai, ja nepieciešams, Senāts. Pēc tam tos nosūta **karalim**, kurš tiem **dod savu piekrišanu** un tos **izsludina** pēc tam, kad tie **apstiprināti ar ministra parakstu**.

7. Kādā kārtībā stājas spēkā valsts tiesību normas?

Federālie normatīvie akti pastāv no brīža, kad tie ir pieņemti un kad tos ir izsludinājis karalis. Parasti tie stājas spēkā desmit dienas pēc to publicēšanas Beļģijas oficiālajā laikrakstā (*Moniteur belge*), ja vien netiek paredzēta cita kārtība(2).

Zemāka līmeņa iestāžu normatīvos aktus - dekrētus un rīkojumus - pieņem un publicē attiecīgās vietējās pašvaldības valdība. Tie stājas spēkā desmit dienas pēc to publicēšanas Beļģijas oficiālajā laikrakstā (*Moniteur belge*), ja vien nav paredzēta cita kārtība.

8. Ar kādiem paņēmieniem atrisināmas dažādo valsts tiesību normu iespējamās kolīzijas?

Pastāv vairāki veidi, kā atrisināt pareizi pieņemtu tiesību normu savstarpējās kolīzijas. Lielāko daļu šādu kolīziju var novērst, pateicoties tiesību normu hierarhijai, taču, ja tas nav iespējams, jāizmanto kāds no turpmāk minētajiem paņēmieniem.

Ar Konstitūcijas 142. pantu Konstitucionālajai tiesai ir piešķirta ekskluzīva kompetence vērtēt normatīvos aktus, lai pārbaudītu, vai ievēroti noteikumi par valsts, kopienu un reģionu kompetenci. Šie noteikumi ir ietverti Konstitūcijā un Likumā par Beļģijas federālās valsts iestāžu reformu.

Konstitucionālajai tiesai ir pilnvaras lemt arī gadījumos, kad ar normatīvo aktu aizskartas pamattiesības un pamatbrīvības, kas ir nostiprinātas Konstitūcijas II nodaļā (8.-32. pantā). Tas īpaši attiecas uz līdztiesības principu (10. pants) un diskriminācijas aizlieguma principu (11. pants). Konstitucionālajai tiesai ir pilnvaras vērtēt arī normatīvo aktu atbilstību Konstitūcijas 170. pantam (likumības princips nodokļu tiesību jomā), 172. pantam (līdztiesība nodokļu tiesību jomā) un 191. pantam (ārvalstnieku aizsardzība).

Skatīt arī **Federālais tieslietu dienests (*Service public fédéral Justice*)** un 1989. gada 6. janvāra īpašo likumu par Konstitucionālo tiesu, kas pieejams sadaļā "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*).

Valsts Padome(3), kuras juridiskais pamats ir Konstitūcijas 160. pants, risina kolīzijas starp piemērošanas tiesību normām (individuālie tiesību akti un noteikumi) un normatīvo aktu normām. Bez tam parlamentārā saskaņošanas komisija risina interešu konfliktus.

(1) Skat. **Federālais tieslietu dienests (*Service public fédéral Justice*)** (<https://justitie.belgium.be>), sadaļu "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*), 1994. gada Konstitūciju un 1980. gada 8. augusta īpašo likumu par iestāžu reformu, kā arī **federālo portālu** sadaļā "Beļģija"

Flāmu kopiena un Flāmu padome (saukta arī par Flāmu parlamentu)

Franciski runājošo kopiena un Franciski runājošo kopienu padome

Vāciski runājošo kopiena un Vāciski runājošo kopienu padome

Flandrijas reģions, kura parlaments ir Flāmu kopienu parlaments, proti, Flāmu padome.

Valonijas reģions un Valonijas parlaments

Briseles reģions un Briseles reģiona padome (atsevišķās kompetences jomās iedalīta Flāmu kopienu un Franciski runājošo kopienu komisijās).

Kopienu kompetencē ietilpst šādas jomas:

1° kultūras lietas;

2° izglītība, izņemot [...];

3° kopienu savstarpējā sadarbība un starptautiskā sadarbība, īpaši kompetence noslēgt līgumus 1. un 2. punktā norādītajās jomās.

Flāmu kopienu un Franciski runājošo kopienu padomes pieņem to teritorijā piemērojamos dekrētus konkrētos jautājumos saistībā ar kopienu savstarpējo sadarbību un starptautisko sadarbību minētajās jomās; tām ir kompetence noslēgt līgumus. Vāciski runājošo kopienu padomei ir līdzīga kompetence.

Reģionālajiem parlamentiem ir kompetence teritoriālā plānojuma, pieminekļu un lauku teritoriju apsaimniekošanas, ekonomikas, lauksaimniecības u.c. jomās.

(2) Skat. **Federālais tieslietu dienests (*Service public fédéral Justice*)**, sadaļu "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*), 1961. gada 31. maija likumu par valodu lietojumu likumdošanas jomā, likumu un noteikumu izstrādāšanu, publicēšanu un stāšanos spēkā.

(3) Skat. **Federālais tieslietu dienests (*Service public fédéral Justice*)**, sadaļu "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*), 1973. gada 12. janvāra koordinētos likumus par Valsts Padomi.

« **Tiesību sistēma - vispārīga informācija** | **Beļģija - vispārīga informācija**

Lapa atjaunināta: 19/02/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.